

ΕΝΟΤΗΤΑ 4: Θεσμοί και πολιτικές κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα - 1

ΕΣΔΔΑ

26^Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ – Β' Ειδική Φάση Σπουδών

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ & ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Υπεύθυνος Σπουδών – Έρευνας: Χαράλαμπος Πλατής
Εισηγήτρια: Φωτεινή Μαρίνη

Τύποι Κοινωνικών Επιχειρήσεων στην ελληνική έννομη τάξη

Θεσμικά «ορατή» κοινωνική επιχειρηματικότητα

- ❑ **Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης (ΚοιΣΠΕ)** του άρθρου 12 του Ν. 2716/1999: η πρώτη μορφή θεσμικά κατοχυρωμένης κοινωνικής επιχείρησης στην Ελλάδα και η «εθνική καλή πρακτική» μας
- ❑ **Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (ΚοινΣΕπ)** των Ν. 4019/2011 και Ν. 4430/2016
- ❑ **Συνεταιρισμοί Εργαζομένων (ΣυνΕργ)** του Ν. 4430/2016

Θεσμικά «αόρατη» κοινωνική επιχειρηματικότητα

Οποιοσδήποτε φορέας με νομική μορφή εμπορικής επιχείρησης (ΙΚΕ, ΕΠΕ, ΑΕ) που επιλέγει να αξιοποιήσει την εμπορική της ιδιότητα για κοινωνικό σκοπό «πειράζοντας» το καταστατικό του (ορισμός κοινωνικού σκοπού, μη διανομή κερδών) δηλ. να λειτουργήσει ως de facto κοινωνική επιχείρηση

Θεσμικά αδύνατη κοινωνική επιχειρηματικότητα

Οι φορείς του τρίτου τομέα (σωματεία, ιδρύματα, ΑΜΚΕ) γιατί δεν μπορούν να αποκτήσουν εμπορική ιδιότητα

Οι ΚοιΣΠΕ του άρθρου 12 του Ν. 2716/1999 - Α

1. Ειδική νομική μορφή που θεσμοθετήθηκε στο πλαίσιο της **Μεταρρύθμισης του τομέα Ψυχικής Υγείας** της δεκαετίας του 1990 για την εργασιακή ένταξη ατόμων με ψυχικές παθήσεις που η κατάστασή τους δεν επέτρεπε να εργαστούν στην «κοινή» αγορά εργασίας

2. Ιδιαίτερα γνωρίσματα:

- ❖ Η **«διττή φύση»** (Κοινωνικές επιχειρήσεις με σκοπό την εργασιακή ένταξη ατόμων με ψυχικές παθήσεις **ΚΑΙ Μονάδες Ψυχικής Υγείας**)
- ❖ Ο **«κλειστός αριθμός»** (μόνο ένας ΚοιΣΠΕ σε κάθε Το.Ψ.Υ. Αττικής και Θεσσαλονίκης και στους λοιπούς Το.Ψ.Υ. της χώρας μόνο ένας ΚοιΣΠΕ ανά Περιφερειακή Ενότητα)
- ❖ Η **ανοικτή προσέγγιση ως προς την συμμετοχή** (άτομα με ψυχική πάθηση, επαγγελματίες ψυχικής υγείας και ν.π. με ειδικό ενδιαφέρον που συστρατεύονται π.χ. Δήμοι, Νοσοκομεία κλπ.)
- ❖ Η **ανοικτή προσέγγιση ως προς την οικονομική δραστηριότητα** (στην πράξη δύσκολο – συνήθως εστιάζουν σε τομείς με υψηλή ένταση εργασίας λόγω χαμηλού επιπέδου δεξιοτήτων των εργαζομένων)

Οι ΚοιΣΠΕ του άρθρου 12 του Ν. 2716/1999 - Β

3. Κατηγορίες μελών (όχι απαραίτητα εργαζομένων): άτομα με ψυχικές παθήσεις 35% και άνω, επαγγελματίες ψυχικής υγείας έως 45% και ν.π. με ειδικό ενδιαφέρον έως 20%

4. Εργαζόμενοι: μέλη που είναι άτομα με ψυχικές παθήσεις (αμείβονται με μισθό), μέλη που είναι επαγγελματίες ψυχικής υγείας (αμισθί), εργαζόμενοι μη μέλη (μπορεί να ανήκουν σε ευπαθή ομάδα ή όχι)

5. Τι καταβάλλει το μέλος: Κάθε μέλος καταβάλλει την αξία μίας υποχρεωτικής συνεταιριστικής μερίδας (με ψήφο) και μία εισφορά ανάλογα με την καθαρή περιουσία του ΚοιΣΠΕ (αν θέλει αγοράζει και προαιρετικές μερίδες αλλά αυτές δεν προσδίδουν πρόσθετα δικαιώματα ψήφου)

6. Τι λαμβάνει το μέλος: μερίδιο στα καθαρά κέρδη (και μισθό εφόσον είναι και εργαζόμενος)

Οι ΚοιΣΠΕ του άρθρου 12 του Ν. 2716/1999 - Γ

7. Οι ΚΟΙΣΠΕ σήμερα:

- ❑ Ο πιο μικρός τομέας κοινωνικής επιχειρηματικότητας σε αριθμό επιχειρήσεων (λόγω του «κλειστού» επιτρεπόμενου αριθμού)
- ❑ Ο πιο επιτυχημένος τομέας κοινωνικής επιχειρηματικότητας σε τζίρο, θέσεις απασχόλησης, μερίδιο στις προμήθειες του Δημοσίου και προβολή (έχουν αναδειχθεί ως εθνική καλή πρακτική σε Ευρωπαϊκό επίπεδο)
- ❑ Ισχυροί σε επίπεδο θεσμική εκπροσώπησης: ο μόνος τομέας κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα που διαθέτει εθνική ομοσπονδία με καθολική αντιπροσωπευτικότητα (Πανελλήνια Ομοσπονδία ΚοιΣΠΕ - ΠΟΚΟΙΣΠΕ)
- ❑ Έντονο αίσθημα «συνιδιοκτησίας» από φορείς δημόσιου τομέα ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ (Υπουργείο Υγείας – Δνση Ψυχικής Υγείας, Νοσοκομεία – Ιατρικές Σχολές και Δήμοι που μετέχουν ως μέλη ΚοιΣΠΕ)

Οι ΚοινΣΕΠ των Ν. 4019/2011 και 4430/2016 - Α

1. Ειδική νομική μορφή που θεσμοθετήθηκε με το Ν. 4019/2011 ως γενικό όχημα κοινωνικής επιχειρηματικότητας
2. **Νομική φύση:** αστικός συνεταιρισμός με κοινωνικό σκοπό (άρα όχι κοινός συνεταιρισμός) και εκ του νόμου εμπορική ιδιότητα (άρα δικαίωμα άσκησης επιχειρείν)
3. Αρχικά, υπήρχαν 3 κατηγορίες ΚοινΣΕΠ (Ν. 4019/2011):
 - **ΚοινΣΕΠ Ένταξης** με σκοπό την εργασιακή ένταξη **ευάλωτων** ομάδων (ΑμεΑ, άτομα με ψυχικές παθήσεις, άτομα με προβλήματα παραβατικότητας)
 - **ΚοινΣΕΠ Κοινωνικής Φροντίδας** με σκοπό την προαγωγή της κοινωνικής φροντίδας (μέσω παροχής κοινωνικών υπηρεσιών σε ευάλωτο κοινό)
 - **ΚοινΣΕΠ Συλλογικού & Παραγωγικού Σκοπού** με σκοπό την προαγωγή της απασχόλησης και κοινωνικής συνοχής (μέσω προϊόντων και υπηρεσιών που ικανοποιούν συλλογικές ανάγκες π.χ. εκπαίδευση, οικολογία, τοπικά προϊόντα κλπ.)

Οι ΚοινΣΕΠ των Ν. 4019/2011 και 4430/2016 - Β

3. Πλέον, σύμφωνα με το Ν. 4430/2016 υπάρχουν 2 είδη ΚοινΣΕΠ:

ΚοινΣΕΠ Ένταξης με 2 υποκατηγορίες: **ΚοινΣΕΠ ευάλωτων ομάδων** (όπως οι ΚοινΣΕΠ του Ν. 4019/2011 συμπεριλαμβανομένων των ΚοιΣΠΕ) και **ΚοινΣΕΠ ειδικών ομάδων** (για εργαζόμενους που μειονεκτούν στην αγορά εργασίας για κοινωνικοοικονομικούς λόγους)

ΚοινΣΕΠ Συλλογικής & Κοινωνικής Ωφέλειας με σκοπό την «συλλογική και κοινωνική ωφέλεια» μέσω:

- δραστηριοτήτων «βιώσιμης ανάπτυξης»
- κοινωνικών υπηρεσιών γενικού ενδιαφέροντος

Οι ΚοινΣΕΠ των Ν. 4019/2011 και 4430/2016 - Γ

- 4. Μέλη:** τουλάχιστον 5 (ή 7 εάν πρόκειται για ΚοινΣΕΠ Ένταξης) – η συμμετοχή ν.π. δεν μπορεί να υπερβαίνει το 1/3 του συνόλου
- 5. Συμμετοχή Δήμων και ΝΠΔΔ:** καταρχήν δεν επιτρέπεται (εκτός εάν πρόκειται για ΚοινΣΕΠ Ένταξης)
- 4. Εργαζόμενοι:** μπορούν να είναι μέλη και μη μέλη (οι εργαζόμενοι μη μέλη να μην υπερβαίνουν το 40% του συνολικού προσωπικού)
- 5. Τι καταβάλλει το μέλος:** Κάθε μέλος καταβάλλει την αξία μίας υποχρεωτικής συνεταιριστικής μερίδας που φέρει δικαίωμα ψήφου (αν θέλει αγοράζει και προαιρετικές μερίδες αλλά αυτές δεν προσδίδουν πρόσθετα δικαιώματα ψήφου)
- 6. Τι λαμβάνει το μέλος:** εφόσον είναι και εργαζόμενος λαμβάνει μισθό + μερίδιο από το 35% των κερδών (με τη μορφή bonus)

Πλεονεκτήματα των ΚοινΣΕΠ

- ❑ Μικρές κεφαλαιακές απαιτήσεις για την σύσταση
- ❑ Εκ του νόμου εμπορική ιδιότητα (άμεση δυνατότητα επιχειρείν)
- ❑ Απαλλαγή από προσωπικές ασφαλιστικές ή φορολογικές υποχρεώσεις για τα μέλη που δεν είναι εργαζόμενοι (εάν είναι και εργαζόμενοι της ΚοινΣΕπ ασφαλίζονται όπως και οι υπόλοιποι μισθωτοί της)
- ❑ Ειδικά δικαιώματα που συνδέονται με το καθεστώς «φορέα Κ.ΑΛ.Ο.»
- ✓ Πρόσβαση σε χρηματοδότηση από το Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας (αναμένεται)
- ✓ Πρόσβαση σε προγράμματα ΟΑΕΔ για την στήριξη της απασχόλησης
- ✓ Δικαίωμα χρήσης κινητής και ακίνητης περιουσίας ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ της Γενικής Κυβέρνησης με εκχώρηση (αναμένεται ΚΥΑ)
- ✓ Συμμετοχή σε προγραμματικές συμβάσεις με το Δημόσιο, τα νπδδ και τους Ο.Τ.Α. που χρηματοδοτούνται από Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (εθνικοί ή ευρωπαϊκοί πόροι), τακτικό προϋπολογισμό κλπ.
- ✓ Αξιοποίηση εθελοντικής εργασίας από μη μέλη

Μειονεκτήματα των ΚοινΣΕΠ – Α

- ❑ Αδυναμία σύστασης ΚοινΣΕπ από 1 - 4 πρόσωπα
- ❑ Ειδικές υποχρεώσεις / ευθύνες που συνδέονται με τη μορφή «ΚοινΣΕπ»:
 - ✓ **Βαρύ σχήμα εποπτείας** (Υπ. Εργασίας, Περιφέρειες, Υπ. Ανάπτυξης) με **ισχυρή γραφειοκρατική προσέγγιση** (ετήσια υποβολή ισολογισμού, απολογισμού, ετήσιου προγραμματισμού κλπ.) – άρθρο 11 και 16 παρ. 1
 - ✓ **Προσωπική ευθύνη μελών της ΚοινΣΕπ για τα χρέη της προς το Δημόσιο** (φόροι, ασφαλιστικές εισφορές εργαζομένων) – άρθρο 16 παρ. 5
 - ✓ **Περιορισμός στα έσοδα από συνεργασία με το Δημόσιο** (έως 65% του τζίρου σε 3ετή βάση – άρθρ. 14 παρ. 8)
 - ✓ **Υποχρεωτική αναλογία εργαζομένων – μελών / εργαζομένων μη μελών** (οι εργαζόμενοι – μη μέλη να μην υπερβαίνουν το 40% του συνόλου του προσωπικού)

Μειονεκτήματα των ΚοινΣΕΠ – Β

- ❑ Ειδικές υποχρεώσεις / ευθύνες που συνδέονται με το καθεστώς «φορέα Κ.ΑΛ.Ο.»:
- ✓ Ανελαστικότητα στην διάθεση του υπολοίπου των κερδών (μετά τον σχηματισμό αποθεματικού και την απόδοση του 35% ως μπόνους στους εργαζομένους): μόνο σε δημιουργία θέσεων εργασίας και διεύρυνση παραγωγής (όχι σε άλλες δράσεις που προωθούν τον σκοπό αλλά δεν συνιστούν παραγωγή) – άρθρο 3 παρ. 1
- ✓ Υποχρεωτική δαπάνη σε μισθούς ποσού ίσου με το 25% του τζίρου του προηγούμενου έτους – άρθρο 3 παρ. 4

Οι ΣυνΕργ του Ν. 4430/2016

1. Ειδική νομική μορφή για την άσκηση κοινωνικής επιχειρηματικότητας που εισήχθη με το Ν. 4430/2016
2. **Νομική φύση:** αστικός συνεταιρισμός με σκοπό την «συλλογική ωφέλεια» (εξυπηρέτηση αναγκών των ίδιων των μελών του και όχι του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου) και εκ του νόμου εμπορική ιδιότητα (άρα δικαίωμα άσκησης επιχειρείν)
3. **Μέλη: τουλάχιστον 3 φυσικά πρόσωπα** που επιδιώκουν να βιοποριστούν παράγοντας από κοινού υπηρεσίες και αγαθά
4. **Εργαζόμενοι:** μέλη και μη μέλη

Ο μηχανισμός σχεδιασμού, εφαρμογής και παρακολούθησης των πολιτικών ΚΑΛΟ

Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικών Υποθέσεων

Διεύθυνση Κοινωνικής & Αλληλέγγυας Οικονομίας

- ❑ Τμήμα Πολιτικών για την ΚΑΛΟ
- ❑ Τμήμα Ανάπτυξης Διακρατικών Συνεργασιών και Δικτύωσης
- ❑ Τμήμα Έρευνας και Μελετών για την ΚΑΛΟ
- ❑ Τμήμα Μητρώου Φορέων ΚΑΛΟ

<https://kalo.gov.gr>

ΓΕΝΙΚΟ ΜΗΤΡΩΟ ΦΟΡΕΩΝ ΚΑΛΟ

Τηρείται από την Δνση ΚΑΛΟ Υπουργείου Εργασίας & Κοινωνικών Υποθέσεων

Περιλαμβάνει:

- ❑ **Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας** (μόνο για ΚοινΣΕΠ, ΚΟΙΣΠΕ και ΣυνΕργ)
- ❑ **Ειδικό Μητρώο Άλλων Φορέων ΚΑΛΟ** (όλα τα μη μονοπρόσωπα ν.π.ι.δ. που προσαρμόζουν το καταστατικό τους στις απαιτήσεις του άρθρου 3 του Ν. 4430/2016 και ζητούν την εγγραφή τους)

Κανονιστικό πλαίσιο:

ΥΑ αρ. 61621/Δ5.2643/30.12.2016 (ΦΕΚ Β' 56/2017)

Όπως συμπληρώθηκε από την ΥΑ αρ. οικ.61986/3269/27.12.2017 (ΦΕΚ Β' 4757/2017)